

УДК 351.851:316.346.3

Л. Кривачук,
Е. Костишин

НАУКОВИЙ ДИСКУРС СТОСОВНО ФЕНОМЕНУ ДИТИНСТВА: ВИОКРЕМЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ДИТИНОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Розглянуто науково-методологічні підходи до розуміння сутності феномену дитинства. Обґрунтовано запропонований автором державно-управлінський дитиноцентричний підхід, на основі якого запропоновано тлумачити поняття “дитинство” як об’єкт державної політики у сфері охорони дитинства.

Ключові слова: дитинство, дитина, державно-управлінський дитиноцентричний підхід.

У вітчизняній та зарубіжній науці нагромаджений значний досвід теоретичних і емпіричних знань з проблем дитинства. Дитинство стало об’єктом наукового дослідження у XIX ст., яке Е. Кай назвала “століттям дитини”, позаяк воно “висунуло дитину на видніше місце й зробило її предметом строгої науки” [1], а “відкриття дитини, її відокремлення від дорослої людини має не меншу вагу, як і наукове спостереження Галілея, що не Сонце сходить навколо Землі, а Земля навколо Сонця. Не сама дитина має пристосувати себе до наших методів, а, навпаки: наші методи мають бути пристосовані до кожної дитини” [2].

Водночас, перш ніж перейти до наукової розвідки стосовно феномену дитинства, доцільно зазначити, що ця проблематика досліджувалася багатьма науковцями різних галузей знань, зокрема філософами, етнографами, психологами, соціологами, педагогами тощо. Сферу охорони дитинства у різних аспектах та окремі напрями державної політики у сфері охорони дитинства досліджували: В. Абраменкова, В. Андрущенко, Ф. Арієс, О. Балакірева, Г. Бевз, І. Бех, О. Безпалько, П. Блонський, А. Богуш, Л. Виготський, Н. Гавриш, Дж. Гарбаріно, І. Голубева, К. Девіс, Л. Демоз, А. Джеймс, Д. Ельконін, Е. Еріксон, І. Загарницька, І. Зверева, В. Зеньковський, А. Капська, Р. Картер, О. Квас, І. Кон, П. Лєсгафт, М. Лукашевич, Н. Максимова, М. Мід, Л. Нефьодова, Л. Обухова, В. Оржеховська, М. Осоріна, П. Павленок, С. Русова, Ж. Петрочко, І. П’єша, Ф. Райс, Т. Семигіна, І. Сікорський, Є. Субботський, В. Сухомлинський, І. Трубавіна, Л. Українець, Т. Федорченко, В. Федяєва, Д. Фельдштейн, І. Цибуліна, О. Шиян, С. Щеглова та інші. У цій публікації, перш ніж зосередити увагу на державно-управлінському аспекті досліджуваної проблеми, розглянемо окремі соціологічні, культурологічні та педагогічні концепції та підходи.

Метою статті є дослідження науково-методологічних підходів до розуміння феномену дитинства та виокремлення й обґрунтування на цій основі державно-управлінського дитиноцентричного підходу.

Для кращого усвідомлення сутності феномену дитинства розглянемо основні науково-методологічні підходи до його розуміння. Водночас уточнимо, що в науковій літературі поняття “підхід” трактують, як “напрямок методології соціально-наукового пізнання і соціальної практики” [3].

У соціологічній науці дитинство розглядають, як складову соціальної структури суспільства, як особливий стан соціального розвитку. Як об'єкт спеціального соціального аналізу, дитинство представлено у дослідженнях низки зарубіжних учених, таких як: В. Абраменкова, Дж. Гарбаріно, К. Девіс, Дж. Квортруп, І. Кон, В. Кудрявцев, С. Митрофанова, О. Омельченко, М. Осоріна, Д. Фельдштейн, С. Фріс, С. Щеглова, В. Ярка та інші. Серед вітчизняних дослідників ці проблеми досліджували: І. Богданова, М. Лукашевич, О. Караман, О. Кононко, В. Кузь, С. Литвиненко, Р. Пріма, Н. Самойленко та інші. Учені вивчали питання соціалізації дітей, зокрема пошук ефективних методів особистісного розвитку дітей як повноцінних членів суспільства, входження їх у соціальне середовище та вплив соціальних інститутів на дитину.

“Дитинство”, на думку Дж. Квортруп, є частиною суспільства в тому розумінні, що діти дійсно беруть участь в організованих видах діяльності, а також становлять частину соціальної структури суспільства, багато в чому взаємодіють з іншими членами суспільства [4]. Дж. Гарбаріно вважає, що “в епоху сучасності бути дитиною – значить бути захищеним від економічного, політичного й сексуального впливів; дитинство – час, коли надається величезне значення особистим інтересам і зводяться до мінімуму інтереси суспільні” [5]. С. Фріс розглядає процес дорослішання як рух від абсолютної залежності до незалежності і, як наслідок, від безвідповідальності до відповідальності [6].

Інший підхід обґрунтовує К. Девіс, який висловлює думку про дитинство як про соціально й економічно відносно незначний життєвий період порівняно з дорослістю, зокрема зазначає, що “найважливіші функції для суспільства людина виконує будучи дорослою, а не в дитячому віці. Отже, ставлення суспільства до дитини є головним чином підготовчим, а його оцінка – в основному, потенційною. Будь-яке вчення, що ставить недоліки дітей на перше місце, а потреби суспільства – на друге, є соціологічною аномалією” [7].

З позиції соціологічного підходу ґрунтовним видається трактування дитинства, наведене Д. Фельдштейном: “дитинство” – це “особливий стан розвитку людини в суспільстві й, водночас узагальнений суб'єкт, що цілісно протистоїть дорослому світові та взаємодіє з ним на рівні суб'єкт-суб'єктних взаємин” [8].

Вагомий внесок у дослідження концептуальних засад дитинства зробили вчені – представники соціокультурного підходу: П. Бюхнер, І. Бестужев-Лада, М. Віннс, С. Іконникова, Е. Еріксон, М. Каган, І Кон, Л. Кураєва, Е. Куруленко, Х. Попітц, Н. Постман, Д. Ріхтер, Д. Фельдштейн, Х. Цахер, С. Щеглова та інші. Учені солідаризуються в означенні нового явища “емансипації дітей”, під яким вони розуміють набуття дитиною дедалі значущого місця в родині, в установах освіти й загалом у суспільстві, ранню “вуличну” соціалізацію, на відміну від “сімейного” дитинства. Констатують зменшення традиційної субкультури, оскільки внаслідок урбанізації звужується поле дитячої гри й освоєння дитячого простору. Дуже рано діти потрапляють у товариство однолітків, яке теж змістовно й структурно якісно змінилось. Батьки схвалюють самостійність, суб'єктність дітей, цьому сприяє подальший розвиток ідеї прав дітей [9].

Суттєвий інтерес становив концепція ідентичності американського психолога Е. Еріксона (1902 – 1994 рр.), яка заклала новий підхід до аналізу взаємин між дитинством і суспільством. Він вважав, що спрямування соціалізації залежить від методів виховання й освіти, властивих кожній культурі та визначається традиціями. А також зробив висновок, що значний вплив на формування і розвиток дитини має культура та соціальне оточення. Учений переконаний, що на процес становлення особистості дитини впливають не тільки

батьки, родичі, близькі для дитини люди, а й суспільство загалом. Такий процес Е. Еріксон називав “формуванням ідентичності” [10].

На думку О. Квас і В. Кемінь, суть соціокультурного підходу до розуміння феномену дитинства полягає у визначенні того факту, що існують різні способи буття дитини й різні види дитинства. Ключовим питанням для сучасного розуміння поняття “дитинство” стало з’ясування тези про те, що дитинство не є універсальним, а є радше продуктом культури та змінюється залежно від часу та місця [11]. Досліджуючи дитинство, С. Щеглова зауважує про серйозні зміни щодо статусу дитинства в суспільстві, які характеризуються підміною понять дорослішання та освоєння культури. Учена, як докази кризового стану дитинства, звертає увагу на руйнування ореолу насиченості подіями процесу дорослішання, через брак конкретних обрядів, які свідчать про перехід дитини на наступну сходинку на шляху до статусу дорослого. За висновком С. Щеглової, “дитинство” – це “виражена в діях і мові сукупність об’єктів, подій, процесів, соціальних інститутів і соціальних практик щодо дітей; ця сукупність формується і підтримується суспільством, а також постійно поновлюється в процесі життєдіяльності дітей, які освоюють соціальність і інтегруються в соціум” [12]. А. Джеймс і А. Проут вважають, що дитяча незрілість є біологічним фактом, але спосіб розуміння цього факту й значення, яке йому надається, є уже фактом культурним [13].

Важливим є педагогічний підхід у дослідженні феномену дитинства, оскільки в концепціях відомих педагогів дитинству приділяється особлива увага. У цьому контексті доцільно звернутись до досліджень О. Сухомлинської, яка, вивчаючи становлення педагогічної думки XIX ст., виокремлює декілька науково-педагогічних парадигм, що набули подальшого розвитку наприкінці XIX – на початку XX ст., а саме: гуманістична парадигма, природничо-наукова парадигма, парадигма вільного розвитку дитини, політико-соціальна парадигма, релігійна (консервативна) парадигма, національна парадигма [14].

Один із фундаторів педагогічної науки К. Ушинський (1824 – 1871 рр.) звертав увагу на те, що кожна дитина – унікальна, неповторна особистість, ця неповторність визначається закономірним результатом розвитку її природних задатків і проявляється в способах мислення, почуттях та вчинках. Учений розглядав дитину з позиції педагогічної антропології та обстоював думку про вирішальну роль соціального середовища у формуванні дитини [15].

Аналізуючи досліджувану проблему, звернемо увагу на концептуальні підходи С. Русової (1856 – 1940 рр.), яка вважала, що виховувати дитину мають такі соціальні осередки, як сім’я, дитячий садок, школа. На її думку, найбільший вплив на формування дитини має сім’я, зокрема, як зазначала вчена, “якщо порівняти дітей, які виховуються з материнською любов’ю та ласкою, з тими, що в дитячих притулках, то останні ніколи не будуть такі веселі, урівноважені, як перші” [16].

Досить радикальним був погляд на розвиток і виховання дитини А. Макаренка (1888 – 1939 рр.) на початку XX ст., який вважав, що правильно організований і обладнаний дитячий будинок дасть дитині більше, ніж може дати найкраща сім’я. Загалом він віддавав перевагу суспільному вихованню над сімейним, оскільки вважав, що в самій сім’ї ще не відбулися відповідні вимогам часу зміни, і тому в такій сім’ї не можуть виховуватися діти, які “нам необхідні”. А тому, в дитячому будинку нового типу мають виховуватися не тільки діти, які втрапили батьків, а й всі інші діти [17, 18].

Однак пізніше, у середині 30-х рр. ХХ ст., під впливом ідеологічних і суспільних реалій, погляди А. Макаренка щодо ролі й місця сім'ї у формуванні особистості дитини кардинально змінилися. Відтак, учений наголошує на особливому значенні сімейного виховання: “виховує все: люди, речі, явища, але, насамперед – люди. З них на першому місці – батьки та педагоги. З усім складним світом навколишньої дійсності дитина входить у нескінченне число стосунків, кожен з яких незмінно розвивається, переплітається з іншими стосунками, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини” [19], а виховуючи дітей, батьки “виховують майбутню історію нашої країни, а значить, і історію світу” [20]. У своїх дослідженнях А. Макаренко зосереджував увагу на проблемах сімейного виховання, особливо цікавим є його розуміння батьківського авторитету та дисципліни, а також досліджував проблеми сімейного, морального, трудового, естетичного, статевого виховання, взаємозв'язку школи та сім'ї, педагогічної освіти батьків.

У контексті цього дослідження доцільно виокремити концепцію видатного педагога В. Сухомлинського (1918 – 1970 рр.). Учений обґрунтував дитиноцентричну концепцію сімейного виховання, до основних системотвірних компонентів якої належать: дитиноцентризм, принцип природовідповідності, принцип народності, принцип гуманізму, принцип соціалізації. Власне принцип “дитиноцентризму” беремо за основу подальшого дослідження та вважаємо, що в сучасних умовах його врахування у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони дитинства є особливо актуальним та необхідним.

Учений розглядав “дитиноцентризм” на основі антропологічного підходу, який визначив і обґрунтував ще К. Ушинський, а згодом розвинув П. Лесгафт і П. Каптерев. Основою цього підходу є те, що вчений центром своїх наукових пошуків і практичної діяльності зробив дитину. Він уважав, що кожна дитина може реалізувати свої можливості, досягти бажаної мети, задля чого вона має пройти складний шлях біологічного, психічного, суспільного розвитку та становлення. Успішність перебігу цього процесу забезпечує цілеспрямований виховний вплив на дитину в кожному з означених напрямів, а мудра влада виховання, на думку В. Сухомлинського, виявляє себе в тому, що пробуджує у кожній дитині її “індивідуальну людську неповторність” [21].

У наукових доробках В. Сухомлинського можемо простежити його особливе ставлення до дитинства: “дитинство, дитячий світ – це світ особливий. Діти живуть своїми уявленнями про добро і зло, про честь і безчестя, про людську гідність; у них свої критерії краси; у них своє вимірювання часу”; “у дитинстві закладається людський корінь. Жодної рисочки природа не відшліфує – вона тільки закладає, а виховувати нам – батькам, педагогам, суспільству”; “дитина ніжний пагін, слабенька гілочка, що стане могутнім деревом, і тому дитинство й потребує особливої турботи, ніжності й обережності”. Відтак, В. Сухомлинський розуміє “дитинство” як найважливіший період людського життя, не підготовку до майбутнього життя, а реальне, яскраве, самобутнє, неповторне життя [22].

Ш. Амонашвілі вважає, що “розуміти дітей – означає не підкорити їх нашій владі, а, спираючись на їх сьогоденне життя, плекати паростки завтрашнього дня”. Відтак, учений трактує “дитинство” як “не просто віковий період, коли дитині хочеться грати, стрибати, бігати й кататися, коли вона ще безтурботна, а це й процес дорослішання, це життя людини, що переходить з одного якісного стану в інший, більш високий” [23].

У межах цього підходу доцільним видається звернути увагу також на сучасні педагогічні дослідження з проблем дитинства (А. Богуш, А. Капська, Ж. Петрочко, І. Зверева та інші). Зокрема А. Богуш у своїй концепції комфортності дитини, розвиваючи наукові погляди В. Сухомлинського (“школа радості”), виокремлює п’ять сходинок комфортності дитини у сучасному суспільстві: “материнська школа” – сім’я або школа батьків; “школа радощів” – дошкільний заклад; “школа мислення” – початкова школа; “школа людяності й довіри” – середня школа; “школа духовності” – старша школа. Відповідно до положень цієї концепції, А. Богуш трактує “дитинство” як “динамічне соціальне творення в межах вікового періоду від народження до повноліття, що характеризується специфічними ознаками, має власну субкультуру та будується на особливих соціальних зв’язках і взаєминах” [24].

З огляду на проблематику дослідження, особливий інтерес становить концепція соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, запропонована Ж. Петрочко [25]. Зазначимо, що це один із небагатьох концептуальних підходів у сучасній Україні, в якому постає ідея захисту та забезпечення прав дітей.

Проаналізувавши дослідження, присвячені дитинству, А. Джеймс і А. Проут сформулювали їх парадигму, визначальними рисами якої є:

- розуміння дитинства як суспільного конструкту;
- трактування дитинства як змінної категорії;
- потреба в організації окремих студій з проблем дітей, їх культури, враховуючи їхню специфіку;
- визнання дітей активними суб’єктами суспільних процесів [26].

Як з цього приводу зазначає І. Кон, “дитинство і суспільство взаємопов’язані так, що суспільство не може зрозуміти себе, не пізнавши закономірностей свого дитинства, і воно не може зрозуміти світ дитинства, не знаючи історії й особливостей дорослої культури” [27].

Оскільки діти в сучасному соціумі мають комплекс проблем, які призводять до кризи дитинства, то виникає потреба пошуку та розробки такого наукового підходу, який би виводив дитинство з цієї кризи, вирішував комплекс проблем дітей та сприяв їх всебічному розвитку та благополуччю.

На думку А. Богуш, потреба в розробці нових підходів, зокрема нового повороту в системі знання про дитину та дитинство, зумовлена виникненням парадоксів і суперечностей, характерних для ситуації взаємин дитинства й дорослого суспільства, а саме:

- демократизація дитячого життя, юридичні свободи, зафіксовані в міжнародних, державних та інших документах, з одного боку, та обмеження (особливо у великих містах) простору дитячої життєдіяльності, фактичне позбавлення невід’ємного права дитини на гру, насамперед традиційну для всіх культур гру з однолітками, – з іншого;
- цінність дітей і шлюбу, формування батьківських установок і особливого емоційного зв’язку з дитиною, життя родини “заради дітей” вступає у протиріччя із сучасним станом народжуваності, усвідомленою безшлюбності та бездітності;
- життєвий комфорт, механізація побуту, кількість і якість дитячої індустрії розваг, зокрема книг, фільмів, іграшок для дітей тощо) і, водночас, зниження якості життя (суб’єктивної задоволеності дитини умовами життя);

– з одного боку, інфантицид як відвернення від дитини, дітовбивство у формах відмовлення від здорових дітей, мільйонів абортів, соціального сирітства, дитячої безпритульності; з іншого – дедалі частіше спостерігається таке явище, як адопція (усиновлення/удочеріння) чужих дітей, включаючи дітей-інвалідів (на жаль, українських дітей цієї категорії переважно всиновлюють не громадяни України) [28].

За результатами узагальнення та осмислення науково-методологічних підходів до розуміння феномену дитинства, які більш повно представлені в монографії “Державна політика у сфері охорони дитинства: формування та реалізація” [29], встановлено, що дитинство з позиції державно-управлінського напрямку сучасної вітчизняної наукової методології концептуально не вивчався. Вважаємо, що новий підхід у дослідженні феномену дитинства необхідно виробляти в межах науки “державне управління”. Саме державне управління визначає ту чи іншу діяльність держави, і саме від його ефективності, дієвості механізмів державного управління залежить стан дитинства та окремої української дитини, яка повинна бути в центрі всієї державно-управлінської діяльності.

Таким підходом, на нашу думку, є “державно-управлінський дитиноцентричний” підхід до розуміння феномену дитинства, що базується на теорії державного управління, системному та дитиноцентричному підходах. Сутність його полягає у визнанні пріоритету інтересів дитини в сім’ї, державі, суспільстві; створенні в державі необхідних умов для благополучного щасливого дитинства; забезпеченні та захисті прав кожної дитини.

Беручи за основу державно-управлінський дитиноцентричний підхід до розуміння феномену дитинства, пропонуємо трактувати поняття “дитинство” за цим підходом таким чином: “дитинство” – це особливий період розвитку людини від народження до повноліття й водночас динамічне соціальне явище, що характеризується специфікою статусу дитини в соціальній структурі суспільства та є об’єктом державної політики у сфері охорони дитинства.

Отже, вивчення наукових підходів та концепцій стосовно розуміння феномену дитинства показало, що в науковій літературі дитинство розглядають на трьох рівнях: перший – теоретико-методологічний: дитинство вивчають як суспільний феномен та соціальне явище; другий – соціально-специфічний: дитинство розглядають як специфічний віковий період від народження до повноліття, який має свою структуру, особливості, субкультуру; третій – конкретно-емпіричний: досліджують становище дітей, аналізують фактологічний матеріал стосовно проблем дітей.

За результатами узагальнення та осмислення науково-методологічних підходів до розуміння феномену дитинства встановлено, що дитинство з позиції державно-управлінського напрямку сучасної вітчизняної наукової методології концептуально не вивчався. Доведено, що новий підхід у дослідженні феномену дитинства треба формувати в межах науки “державне управління”. Таким підходом є “державно-управлінський дитиноцентричний” підхід (дитина перебуває в центрі сім’ї, суспільства, державного управління), що базується на теорії державного управління, системному та дитиноцентричному підходах.

Дитинство є невід’ємною частиною способу життя і культури будь-якого народу та людства загалом, а також об’єктом державної політики у сфері охорони дитинства, яку необхідно в Україні, на нашу думку, формувати та реалізовувати на основі державно-управлінського дитиноцентричного підходу до розуміння феномену дитинства, враховуючи концептуальні підходи та напрацювання в різних науках та з різних позицій.

Література

1. Гуревич А. Я. Представления о времени в средневековой Европе [Текст] / А. Я. Гуревич. — СПб. : [б. и.], 2002. — С. 9.
2. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори [Текст] : в 2 т. Т. 1 / С. Ф. Русова ; [за ред. Е. І. Коваленко]. — К. : Либідь, 1997. — С. 21.
3. Липский И. А. Социальная педагогика. Методологический анализ [Текст] / И. А. Липский. — М. : ТЦ “Сфера”, 2004. — С. 32.
4. Frith S. The Sociology of Youth [Text] / S. Frith. — London : Open University Press, 1984. — P. 22.
5. Garbarino J. Can American Families Afford the Luxury of Children? / J. Garbarino // Child Welfare [Text]. — 1989. — Vol. 65. — № 2. — P. 120.
6. Frith S. The Sociology of Youth... — P. 22.
7. Davis K. The Child and Social Structure / K. Davis // Journal of Educational Sociology [Text]. — 1996. — Vol. 14. — P. 217.
8. Фельдштейн Д. И. Социальное развитие в пространстве – времени Детства [Текст] / Д. И. Фельдштейн. — М. : ООО “Флинта”, 1997. — С. 47.
9. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [Текст] : [монографія] / [А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін.] ; [наук. ред. А. М. Богуш ; за заг. ред. Н. В. Гавриш]. — Луганськ : Альма-матер, 2006. — С. 22.
10. Эриксон Э. Г. Детство и общество [Текст] / Э. Г. Эриксон ; [пер. с англ. ; 2-е изд. перераб. и доп.]. — СПб. : ООО “Речь”, 2000. — С. 113.
11. Квас О. Дитинство крізь призму європейських дослідницьких студій на зламі ХХ та ХХІ ст. [Електронний ресурс] / О. Квас, В. Кемінь. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2011_15/files/P1511_24.pdf.
12. Щеглова С. Н. Как изучать детство? Социологические методы исследования современных детей и современного детства [Текст] / С. Н. Щеглова. — М. : ТО ЮНПРЕСС, 2000. — С. 22.
13. James A. Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood [Text] / A. James, A. Prout. — London : Farmer, 1997. — P. 7.
14. Сухомлинська О. В. Педагогічний дискурс ХІХ ст. – диференціація й інтеграція ідей / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти [Текст]. — № 4. — 2009. — С. 36—41.
15. Ушинский К. Человек как предмет воспитания, опыт педагогической антропологии [Текст] / К. Ушинский ; [ред. кол. : А. М. Еголин, Е. Н. Медынский, В. Я. Струминский]. — М. : Изд-во Академии педагогических наук, 1950. — Т. 8. — 775 с. ; Т. 9. — 626 с; Т. 10. — 668 с.
16. Русова С. Соціальне виховання, його значення в громадському житті / С. Русова // Вибрані педагогічні твори [Текст] : в 2 кн. Кн. 1 / [за ред. Е. І. Коваленко]. — К. : Либідь, 1997. — С. 147.
17. Макаренко А. С. Твори : в 7 т. Т. 4. / А. С. Макаренко // Книга для батьків. Лекції про виховання дітей. Виступи з питань сімейного виховання [Текст]. — К. : Радянська школа, 1954. — С. 81.
18. Федяева В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина ХІХ – ХХ століття) [Текст] : [монографія] / В. Л. Федяева. — Херсон : РІНО, 2010. — С. 125.

19. Макаренко А. С. Твори... — С. 14.
20. Там само. — С. 11.
21. Сухомлинський В. О. Вибрані твори [Текст] : в 5 т. Т. 1 / В. О. Сухомлинський. — К. : Радянська школа, 1976. — С. 184.
22. Там само. — Т. 3. — С. 235.
23. Амонашвілі Ш. А. Педагогічні персоналії [Електронний ресурс] / Ш. А. Амонашвілі. — Режим доступу : http://pedagogika.at.ua/publ/pedagogichni_personaliji/amonashvili_shalva_olecsandrovich/6-1-0-287.
24. Діти і соціум... — С. 26; 88.
25. Петрович Ж. В. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : 13.00.05 “Соціальна педагогіка” / Жанна Василівна Петрович ; Інститут проблем виховання НАПН України. — К. : [б. в.], 2011. — С. 20.
26. James A. Constructing and Reconstructing Childhood... — P. 7.
27. Кон И. С. Ребенок и общество: (историко-этнографическая перспектива) [Текст] / И. С. Кон. — М. : Наука, 1988. — С. 165.
28. Діти і соціум... — С. 5, 6.
29. Кривачук Л. Ф. Державна політика у сфері охорони дитинства в Україні: формування та реалізація [Текст] : [монографія] / Л. Ф. Кривачук. — Львів : ЛДФА, 2012. — С. 13—35.

L. Kryvachuk,
E. Kostyshyn

SCIENTIFIC DISCOURSE REGARDING THE PHENOMENON OF CHILDHOOD: PUBLIC ADMINISTRATION CHILD-CENTRIC APPROACH

The article reviews scientific and methodological approaches to understanding the phenomenon of childhood. The public administration child-centric approach, offered by the author, is grounded and on its basis the concept of “childhood” is proposed to be interpreted as an object of the state policy on child protection.

Key words: childhood, child, public administration child-centric approach.